

A SZAKTANÁCSADÁSI IGÉNY BŐVÍTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

A tapasztalatok szerint szoros összefüggés mutatkozik a gazdaság mérete és a szaktanácsadás iránti igény felmerülése, valamint a szolgáltatás formája között. A legkisebbek – zömében a kötelező regisztráció, a területalapú támogatás igénylése miatt – a falugazdászokat keresik, az ingyenes tanácsadást igénylik. A névjegyzéki, térítési és támogatott szaktanácsadást leginkább a közepes méretű gazdaságok vezetői keresik. A nagyobb méretű gazdaságokban egyre gyakoribb, hogy saját alkalmazottként a különböző szakterületekhez értő tanácsadót foglalkoztatnak. Egy-egy speciálisabb szakterületen azonban, mint például a növényvédelem, az ügyfélkör sokkal kiegyenlítettebb, nincs összefüggésben a gazdaság méretével.

A kutatásban megkérdezett gazdálkodók zöme az alacsony szaktanácsadási igény okaként elsősorban a szolgáltatói oldal szereplőinek tevékenységéről való tájékozatlanságukat, a bizalom, az idő és az anyagi források hiányát jelölték meg. A megkérdezettek úgy vélték, hogy az ingyenes tanácsadás által informáltabbak lettek az uniós előírásokkal kapcsolatban, valamint időt takarítottak meg és könnyebben tudtak dönteni egy-egy gazdaságot érintő újabb kérdésben, ugyanakkor a gazdálkodás eredményességére nem

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

- (1) Cser J. (2001): Regionális agrár-szaktanácsadó hálózat modelljének kialakítása és működésének tapasztalatai az északnyugat-magyarországi régióban. PhD értekezés. 125 p. Keszthely. – (2) Farkasné Fekete M. – Molnár J. (2006): Mikroökonómia. Szaktudás Kiadó, Budapest, 23-24. pp. – (3) Kozári J. (szerk., 2000): Szaktanácsadás a mezőgazdaságban. Dinasztia Kiadó, Budapest, 326 p. – (4) Pető K. – Nagy G. (2002): A mezőgazdasági szaktanácsadás szerepe a vidékfejlesztésben. Tiszántúli Mezőgazdasági Tudományos Napok, Szaktanácsadási és Vidékfejlesztési Szekció, Debrecen, 500 p. – (5) Swanson, B. (1984): Agricultural Extension. FAO, Rome, In: Kozári J. (szerk., 2000): Szaktanácsadás a mezőgazdaságban. Módszertani Útmutató. Dinasztia kiadó, Budapest, 9. pp. – (6) Székely Cs. – Pálincás P. (2007): A hazai mezőgazdasági vállalkozások menedzsmentje európai összehasonlításban. Gazdálkodás, 6. sz. 3.-15. pp. – (7) Székely E. (2009): Nemzedékváltás a mezőgazdaságban. AKI Információs Kiadvány, 2. sz., Budapest, 66 p. – (8) Székely E. – Halász P. (2010): A mezőgazdasági tanácsadás intézményi feltételei és működési tapasztalatai. Agrárgazdasági Könyvek, AKI, 97 p.

volt közvetlen hatással. Ezzel szemben az inputanyag-gyártók, forgalmazók tanácsai az említett hasznokon túl a termékminőségre és mennyiségre, azon keresztül pedig az árbevételre is pozitív hatással voltak.

Több uniós támogatás pályázati feltétele bizonyos kötelezően előírt képzésen való részvétel. Főleg az idősebb gazdálkodók számára viszont terhet jelent ez a követelmény. A megoldás választási lehetőség bevezetése: a gazdálkodó vagy részt vesz a tevékenységéhez szükséges kötelező képzésen, vagy szaktanácsadói szolgáltatást vesz igénybe meghatározott ideig, ami uniós forrásból finanszírozott 80%-os díjtámogatásban részesülhet. Ezzel elősegítik a szakmai ismeretek növelését és segítik a szaktanácsadás igénybevételek kiszélesítését, terjesztését, a kereslet bővülését.

A szaktanácsadás igénybevételenek hatásos ösztönzését a gazdálkodás sikerekkel mérhető pozitív tapasztalatai jelentik, a jól bevált, bizonyítottan eredményes megoldások széles körű megismertetése révén. Swanson (1984) megfogalmazása szerint minden tanácsadói munka célja megtanítani az embereket a vidéki életre, valamint arra, hogy elsősorban önerőből, minimális állami támogatást igénybe véve hogyan emelhetik élet színvonalukat (idézi Kozári, 2000). Ehhez azonban hazánkban a gazdálkodók szemléletváltása is szükséges.

SZEMLE

Kapronczai István: A magyar agrárgazdaság az EU-csatlakozástól napjainkig

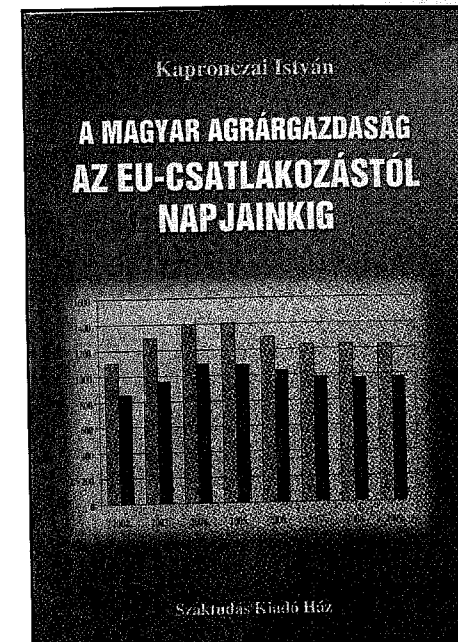
SZABÓ GÁBOR

A könyv szerves folytatásának tekinthető a Szerző szerkesztésében megjelent „A magyar agrárgazdaság a rendszerváltástól az Európai Unióig” c. nagysikerű műnek¹.

A Szerző célja röviden megfogalmazva: a stratégiaalkotáshoz kíván háttérrel adni. Úgy vélem, hogy a Szerző ennek elismerésére méltóan tett eleget. A tágabb értelemben vett élelmiszer-gazdaság (mezőgazdaság+élelmiszeripar+élelmiszer-kereskedelem) EU-csatlakozás utáni helyzetét hatalmas hazai és nemzetközi adatbázison nyugvó, az Agrárgazdasági Kutató Intézet témával kapcsolatos kutatási eredményeit is korrekt módon beépítő könyvben foglaltak azt bizonyítják, hogy a kitűzött cél megvalósult.

A tárgyszerűség, a megszokott normatív jellegű kifejtéssel szemben a pozitív tárgyalási mód meglehetősen ritka a hazai agrár-közgazdasági irodalomban.

A 11 fejezetből álló könyv döntő mértékben a mezőgazdasággal (1., 3., 4-5., 7-8., 11. fejezetek) foglalkozik, a 6. fejezet az erdő- és vadgazdálkodást, a halászatot vizsgálja, míg az élelmiszeriparral és az élelmiszer-kereskedelemmel kapcsolatos információk a 9., illetve a 10. fejezetben kapnak helyet. Messzemenően egyetérttek a Szerző álláspontjával, mely szerint: „...a mezőgazdaság problémái önmagukban nem megítélhetők és megoldhatók. A folyama-

tok megértése csak a vertikum egészét szemlélve, termékpályában gondolkodva történhet. Az élelmiszer-feldolgozás, sőt az élelmiszer-kereskedelem hatásvizsgálata is megkerülhetetlen.” (28. o.) A könyvből levonható egyik fontos tanulság, hogy a hazai agrárökonómiai kutatásokban az élelmiszeriparral és az élelmiszer-kereskedelemmel kapcsolatos adatbázisok fejlesztését és ezen vertikumszakaszok kutatását az eddiginél jobban előtérbe kellene helyezni.

¹ Kapronczai István (2003): A magyar agrárgazdaság a rendszerváltástól az Európai Unióig. Szaktudás Kiadó Ház, Budapest. A könyv a DE Ihrig Károly Gazdálkodás- és Szervezésstudományi Doktori Iskolájában évekig tankönyvként szerepelt.

Az agrárgazdaság gazdasági kérdéseinek szinte teljes körű kifejtése mellett, a szokásosnál nagyobb figyelmet kapnak a *társadalmi, szociális vonatkozások is*. A Szerző tisztában van e kérdések fontosságával: „Az agrárágazat gazdasági – és közvetlen vidéki kapcsolódása miatt –, társadalmi, szociális szerepének pozitív alakulása fontos nemzetgazdasági érdek. Ezért a mezőgazdasági adottságok ésszerű kihasználása, az anomáliák mielőbbi megszüntetése döntő fontosságú.” (25. o.) Mélyen elgondolkoztató a Szerző azon közlése, hogy 2002 és 2008 között a nemzetgazdaság összes munkaerő-kibocsátásának 72%-a a mezőgazdaságból (48%) és az élelmiszeriparból (24%) származott! (71. o.)

Örvendetes, hogy a könyvben a hazai publikációkban megszokottnál jóval tárgyilagosabb megítélést kapnak az *egyéni gazdaságok*, melyek mind a mezőgazdasági kibocsátásban, mind a foglalkoztatásban igen jelentős szerepet játszanak. (Lásd a kertészeti termelésben meghatározó szerepüket szemléltető 66–68. sz. táblázatot!) A Szerző kiemeli, hogy „...kisebb vagy nagyobb mértékben, de a magyar háztartások csaknem egynegyede érintett a mezőgazdaság ügyében. A mezőgazdaság társadalmi szerepét ez határozza meg igazán.” (87. o.)

A figyelmes olvasó meggyőződhet arról, hogy az *EU-csatlakozás kárvallottjai a mezőgazdaságban az egyéni gazdaságok*. Az állatállomány változását feltűntető 70. sz. táblázatból sajnos nem derül ki, hogy az állatállomány csökkenése döntő módon az egyéni gazdaságokban következett be. Utóbbi állítást támasztja alá a Szerző közlése, mely szerint: „A tenyészállatok részesedése az egyéni gazdaságok tárgyi eszközeiből a vizsgált időszakban 4,7%-ról 2,9%-ra csökkent, míg a társas gazdaságokban is mérséklődött, 8,2%-ról 7,6%-ra.” (58. o.) A 64. oldalon azt ol-

vashatjuk, hogy az egyéni gazdaságokban 2004 és 2008 között a nettó beruházások rendre negatív értéket mutattak, azaz folyamatos vagyonszűkülésre került sor. Továbbá az is elgondolkoztató, hogy míg a főállásban foglalkoztatott mezőgazdasági munkaerő létszáma 2002–2008 között 27%-kal csökkent, addig az egyéni gazdaságokban foglalkoztatott „nem fizetett” munkaerő ÉME-ben mérve 40%-kal lett kevesebb (73–74. o.).

A rendkívül informatív, 114 táblázatot és 54 ábrát tartalmazó könyv csupán egy vonatkozásban kelt hiányérzetet a recenzensben: a könyvben az *agrár-környezetvédelem* kérdéseiről csak elvétve esik szó. E témakör érdemi tárgyalását annál inkább is hiányolom, mert véleményem szerint az EU-csatlakozást követő években – Brüsszel terveinek megfelelően – a legtöbb pozitív változás hazánk agrárgazdaságában éppen ezen a területen következett be. A 2013 utáni Közös Agrárpolitikában pedig ezeknek a kérdéseknek előreláthatóan kulcsszerepük lesz.

Összegezőképpen: értékes és hasznos könyvet kap kezébe az olvasó. A magyar agrárgazdaság EU-csatlakozás utáni helyzetének átfogó, gazdagon dokumentált vizsgálata, a korábbi időszakra történő visszacsatolásokkal, egyértelműen *hiánypótló munka*. A világos, logikus gondolatmenet és kifejtés, továbbá a szemléletes ábrák és az adatokban gazdag táblázatok jelentősen segítik a téma iránt érdeklődők tájékozódását és munkáját.

A *potenciális olvasótábor igen széles körű*: az agrárpolitikusok, a Magyar Agrárkamara és az agrár érdekképviseletek tisztségviselői, az államigazgatási szakemberek, a felsőoktatásban dolgozó oktatók és kutatók, továbbá a felsőoktatásban tanuló graduális és posztgraduális hallgatók számára egyaránt igen hasznos olvasmány *Kapronczai István* könyve.